

Notitie agrarisch natuurbeheer

Drasse Driehoek – Tilburg – 25-03-2026

Opgesteld door Bas Dielen & Rogier Sleijpen - ecologen, gemeente Tilburg

Aanleiding

De Drasse Driehoek (totaal ca. 25 hectare) wordt in 2026 herontwikkeld om meer ruimte te geven voor de natuur en de biodiversiteit te versterken. Na oplevering van de Drasse Driehoek dient dit natuurgebied beheerd te worden. Idverde heeft een beheernotitie geschreven (versie 3.0., d.d. 22-11-2024). In deze beheernotitie zijn de diverse natuurelementen, waaronder water, houtige singels en grasland opgenomen.

Voor een deel van het gebied is mogelijk ruimte voor agrarisch natuurbeheer. Dit is mogelijk wanneer de gewasproductie onder de 6 ton droge stof per ha uitkomt. In de notitie wordt gesproken over de meerwaarde die beweiding met zich mee kan brengen door een toename in structuur en variatie in het grasland.

In onderstaande notitie worden de randvoorwaarden omschreven waarbinnen agrarisch natuurbeheer is in te passen met als onderliggend belang het behouden en versterken van de toegewezen natuurdoeltypen.

Vlekkenkaart

Na oplevering van de Drasse Driehoek in 2026 zal in de navolgende jaren sprake zijn van een ontwikkelingsfase waar de natuurdoeltype bereikt dienen te worden. Uiteindelijk zal het gebied ecologisch beheerd moeten worden om de gewenste natuurdoeltype te kunnen behouden. Hier kan agrarisch beheer onderdeel van zijn.

De gebieden, zoals in de vlekkenkaart opgenomen, zie bijlagen, kunnen globaal onderverdeeld worden in de volgende deelgebieden met bijbehorend beheer en bijbehorende oppervlaktes.

1. Natte heide: Ca. 1,5 hectare. Gescheperde kudde schapen;
2. Kruiden en faunarijke akkers: Ca. 1,3 hectare. In 2026 t/m 2028 nog vezelhennep. Hierna wel natuurinclusieve akkerbouw en beweiding mogelijk.
3. Kruiden en faunarijke grasland: Ca. 8 hectare. Waarvan ca. 1,3 hectare tot en met 2028 ingezaaid wordt met vezelhennep. De overige delen kunnen direct na oplevering worden beweid.
4. Poelen: Ca. 5,0 hectare. Geen onderdeel agrarisch beheer.
5. Vochtig hooiland: Ca. 3,3 hectare. Geen onderdeel agrarisch beheer.
6. Poel met mogelijk watercrassula: Geen onderdeel agrarisch beheer.

De overige niet ingetekende stukken betreffen onder meer bestaande bosstructuren en paden. Hier speelt agrarisch beheer geen onderdeel in.

In totaal kan ca. 6,7 hectare beweid worden na oplevering van het natuurgebied, echter blijft in deze fase van ontwikkelingsbeheer verschraling wel leidend. Dit is ecologisch gezien te verantwoorden vanuit het oogpunt van meer structuur en variatie in het gebied. Op het moment dat we het gewenste eindbeeld behaald hebben en van ontwikkelingsbeheer kunnen

omschakelen naar instandhoudingsbeheer, ontstaat mogelijk meer ruimte voor begrazing. Dit geldt voor de locaties omschreven als 2. *Kruiden en faunarijke akkers en graslanden*. Indien mogelijk kan voor 1. *Natte heide* ingezet worden op een gescheperde kudde schapen met overnachting in een perceel van 2. *Kruiden en faunarijke akkers en graslanden*.

In de volgende hoofdstukken wordt verder ingegaan op de voorwaarden voor het agrarisch beheer per gebiedstype als opgenomen in de vlekkenkaart.

Voorwaarden Agrarisch beheer

Deze notitie gaat in op de eerste 6 jaar van het beheer. In deze fase geldt voor het merendeel van het natuurgebied de ontwikkelingsfase naar de gewenste natuurdoeltypen. Door monitoring van de ontwikkeling van het gebied dient jaarlijks gekeken te worden naar mogelijk aanscherpingen in het beheer.

Het gebied ten noordwesten van het spoor en de Burgermeester Baron van Voorst tot Voorstweg zal in 2026 en 2027 worden ingezaaid met vlashennep. Hier is in 2025 mee gestart. Het doel hiervan is het uitmijnen van het teveel aan fosfaat in de bodem. Vanaf 2028 zal dit gebied worden omgezet naar de natuurdoeltypen natte heide, kruiden- en faunarijke akkers, kruiden- en faunarijk grasland. De nieuwe poelen worden in het najaar van 2026 aangelegd.

1. Natte heide

Oppervlak: Ca. 1,5 hectare.

Qua beheer is het de voorkeur dat de natte heide met een kudde schapen gescheperd zal worden. Dit kan in combinatie met vrijwilligers om ongewenste planten (met name bomen en grassen) uit te steken. De grootte en duur van de begrazing dient tussen de herder en beheer van de gemeente afgestemd te worden.

Bij begrazing is het van belang dat ten minste 8 weken voor de begrazing de schapen geen ontwormingsmiddelen, of andere middelen, toegediend krijgen. Hiermee wordt voorkomen dat ongewenste stoffen in het natuurgebied terechtkomen.

2. Kruiden en faunarijke akkers

Oppervlak: Ca. 1,3 hectare.

Binnen de Drasse driehoek zijn in het noordwestelijke deel diverse percelen beschikbaar gesteld voor akkers. Vanaf 2029 kunnen de percelen, opgenomen in de vlekkenkaart, ingezet worden voor kruiden en faunarijke akkerbouw bestaande uit graansoorten.

Het belang van kruiden- en faunarijke akkers is tweeledig, namelijk:

1. Habitat voor soorten die gebonden zijn aan het dynamische milieu waar op een kleinschalige en extensieve wijze akkerbouw plaatsvindt. Denk hierbij aan specifieke akkerflora zoals akkerandoorn en Duits viltkruid en fauna zoals das, geelgors, patrijs en veldleeuwerik;
2. Wintervoedsel voor vogels en zoogdieren door enerzijds voldoende aanbod aan overstaand gewas en anderzijds door voldoende aanbod aan stoppels en oogstresten.

Maatregelen

- Grondbewerking (eggen, in overleg anders) 1x per jaar tot max. 15 cm-mv, waarbij de periode afhankelijk is van het in te zaaien gewas en de weersomstandigheden;
- Inzaaien 1x per jaar (in overleg 2^e teeltgewas zaaien mogelijk), waarbij de periode en zaaidichtheid afhankelijk is van het gewas en de weersomstandigheden;
- Oogsten 1x per jaar, waarbij de periode en zaaidichtheid afhankelijk is van het gewas en de weersomstandigheden. Het is ook mogelijk ervoor te kiezen om niet te oogsten, waarbij het gewas dus blijft staan.

Uitgangspunten / voorschriften

- Het in te zaaien gewas bestaat uit ten minste een combinatie van twee van de volgende gewassen: graan (niet zijnde mais of graanstoppel), ingezaaide voor vogels interessante kruiden, eiwitgewassen (luzerne, rode klaver), groene braak, bladrammenas of graszaad;
- Het gewas inzaaien met maximaal 50% van de normale hoeveelheid zaaizaad, om ruimte te bieden voor spontane ontwikkeling van kruiden;
- Na inzaaien is mechanische onkruidbestrijding niet toegestaan i.v.m. aanwezige nesten van grondbroedende vogels;
- Chemische gewasbescherming is niet toegestaan, ook zaaizaad is niet toegestaan indien het behandeld is met chemische gewasbeschermingsmiddelen;
- Biologische gewasbescherming kan ook schadelijk zijn en kan enkel na afstemming en goedkeuring door de ecooloog van de gemeente Tilburg worden toegepast;
- Bemesting van het perceel buiten de rustperiode uitsluitend met ruige mest en naar rato van de hoeveelheid gezaaid gewas (maximaal 50% van de normale hoeveelheid);
- Bemesting van de randen (minimaal 6 meter vanaf de perceelrand) is niet toegestaan om kruidenontwikkeling te stimuleren;
- Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat na de oogst van het gewas tot 1 februari (rustperiode) uit graanstoppels of oogstresten van het voorgaande hoofdgewas;
- Neem een rustperiode in acht van 1 oktober tot 15 maart. In deze rustperiode zijn landbouwkundige bewerkingen, behalve woelen, niet toegestaan;
- Jaarlijks blijft een deel van het areaal ontzien van landbouwkundige bewerkingen tussen 1 maart tot 1 maart daaropvolgend ('groene rust'). In geval van meerdere percelen in één beheergebied dient jaarlijks ten minste één perceel 'groene rust' te krijgen en anders geldt per perceel een bewerkingspercentage van ca. 80-90%, waarbij per jaar andere terreindelen onbewerkt blijven.

3. Kruiden en faunarijke graslanden

Oppervlak: Ca. 8 hectare. Verspreid over het gebied.

Van de graslanden behorende tot het natuurdoeltype kruiden en faunarijke zal ca. 1,3 hectare pas in 2029 beschikbaar worden. Voor de overige delen kan na oplevering van de Drasse Driehoek direct worden ingezet op agrarisch beheer in de vorm van beweiding en/of maaien en afvoeren.

Specifiek voor de Drasse Driehoek geldt dat sprake is van een vochtig graslandtype, neigend naar vochtig hooiland. Het grondwaterpeil staat gedurende natte periode in het jaar tussen de 0 - 50 cm beneden maaiveld, in de zomer kan het peil dieper wegzakken (>150 cm-mv).

Ontwikkelingsbeheer

Doelstelling: 80% van het gebied is ontwikkeld tot natuurdoeltype vochtig hooiland en 20% kruiden- en faunarijk grasland. De verdeling van de percelen worden nader bepaald op basis van fosfaatwaarden en waarnemingen in het veld. Met de ontwikkeling van het gebied kan dit op termijn ook wijzigen.

- Voor het noordwestelijke perceel wordt actief verschaald door het toepassen van vezelhennep. Het verbouwen van dit gewas zorgt voor het uitmijnen van het fosfaat. In 2025 is de eerste ronde uitgevoerd. Vooralsnog zijn nog 2 rondes voorzien van dit gewas. Hierna kan gewerkt worden naar de ontwikkeling van de beoogde natuurdoeltypes;
- Maaien en ruimen 2-3x per jaar, afhankelijk van de terreinomstandigheden en de soortensamenstelling:
 - 1^e maaironde 2^e helft mei i.v.m. doorbreken dominantstadium (noodzakelijk voor te behalen doelen, dus aangepast materieel inzetten);
 - 2^e maaironde half juli tot half augustus;
 - 3^e maaironde half september of nabeweiding i.p.v. maaien (begrazingsmethode, -dichtheid en type vee is nader te bepalen), mits de terreinomstandigheden het toelaten.
- 70-85% maaien per maaironde, waarbij per maaironde andere terreindelen ongemaaid blijven (aandacht voor bloemrijke delen en doelsoorten);
- Maai altijd de helft van de delen die in voorgaande maaibeurten behouden zijn;
- Rijdt niet over ongemaaide delen;
- Vrijkomend materiaal na minimaal 1 en maximaal 3 dagen afvoeren;
- In totaal kan 1x per jaar tot 75% van het areaal beweid (1,5 GvE per hectare) worden;

Instandhoudingsbeheer

Doelstelling: 80% van het gebied met natuurdoeltype vochtig hooiland blijft behouden. Intensiever agrarisch beheer kan op 20% van het areaal toegepast worden in de vorm van maaien of beweiden.

- Maaien en ruimen 1-2 x per jaar, afhankelijk van de terreinomstandigheden en de soortensamenstelling:
 - 1^e maaironde half juli tot half augustus;
 - 2^e maaironde 2^e helft september of nabeweiding i.p.v. maaien (begrazingsmethode, -dichtheid en type vee is nader te bepalen), mits de terreinomstandigheden het toelaten;
- 50-70% maaien per maaironde, waarbij per maaironde andere terreindelen ongemaaid blijven (aandacht voor bloemrijke delen en doelsoorten);
- Maai altijd de helft van de delen die in voorgaande maaibeurten behouden zijn;
- Rijdt niet over ongemaaide delen;
- Vrijkomend materiaal na minimaal 1 en maximaal 3 dagen afvoeren.
- In totaal kan 1x per jaar tot 75% van het areaal beweid (1,5 GvE per hectare) worden;

Uitgangspunten / voorschriften

- Klepelen en/of bloten is niet toegestaan;
- Scheuren, spitten, ploegen, frezen, bloten of her-inzaai is niet toegestaan;
- Chemische gewasbescherming is niet toegestaan;

- Bemesting is niet toegestaan, tenzij in afstemming met een ecooloog van de gemeente wordt toegestaan om te bemesten met ruige stalmest (maximaal 10 ton ruige stalmest per ha per jaar). Het opbrengen van kunstmest en/of drijfmest is nooit toegestaan;
 - De afweging van de ecooloog is gericht op het behouden van voldoende biodiversiteit op de betreffende percelen. Wanneer een monocultuur van grassen ontstaat, kan gekozen worden om verdere verrijking van de bodem tegen te gaan door extensiveren van het gebruik van mest.
- In het geval van begrazing altijd minsten 25% van het areaal onbegaasd laten en het vee dient vrij te zijn van ontwormingsmiddelen of andere middelen die schadelijk zijn voor de (insecten)fauna of het milieu;
- In het geval van drukbegrazing maximaal 1 dag per ingerasterd deel en het vee mag niet overnachten op het begraasde deel;
- Maai van binnen naar buiten en vanaf (drukke) wegen, zodat aanwezige fauna veilig kan vluchten;
- Maaihoogte tussen de 5 en 15 cm-mv. Hoe hoger de maaihoogte des te minder insectensterfte.
- Afhankelijk van de terreinomstandigheden de bandenspanning en/of het in te zetten materieel aanpassen tijdens werkzaamheden, zodat insporing tot een minimum wordt beperkt. Gebruik zo licht mogelijke machines met brede banden en lage nokken (< 4 cm). Gebruik opraapwagens met een maximaal laadvermogen van 10 m³.

Begrazingsdruk

Indien de gewasproductie onder de 6 ton droge stof per ha komt, kan beweiding toegepast worden. De begrazingsdruk die is toegestaan voor de graslanden betreft tijdens het ontwikkelingsbeheer (1 grootvee-eenheid per ha) en bij instandhouding (<1,0 grootvee-eenheid per ha).

Monitoring

De ontwikkeling van de vegetatie dient door een externe partij te worden gemonitord. De methodiek dient nog bepaald te worden. Aan de hand van de uitkomsten van de monitoring kan gekeken worden of nieuwe afspraken in het (agrarisch) beheer mogelijk danwel noodzakelijk zijn.

Gaandeweg de ontwikkelfase moeten we de mogelijkheden hiertoe beoordelen, maar die zijn afhankelijk van de ontwikkeling. Belangrijk is dat de ontwikkeling onafhankelijk gemonitord wordt en dat het beheer jaarlijks bijgesteld kan worden. Om die reden is het belangrijk dat de pachtovereenkomsten van jaar tot jaar worden afgesloten en jaarlijks besloten kan worden om de overeenkomst wel of niet te bestendigen danwel in overleg aan te passen.

